

Samen aan 't werk

Sociaal-economische aspecten van het VVD-verkiezingsprogramma

MR. J. G. RIETKERK

Economische groei

Economische groei is een medicijn voor de talloze economische problemen waarmee ons land te kampen heeft. Het is één van de medicamenten die helpen, mits er op een verstandige manier mee wordt omgegaan. We moeten de komende jaren zeer sterk rekening houden met een situatie waarin slechts zeer weinig groei te verdelen valt. Bij de presentatie van *Bestek '81* ging het kabinet uit van een economische groei van 3% van ons nationaal inkomen. Deze 3% groei moest worden gebruikt om diverse knelpunten weg te nemen. 1% moest worden aangewend om de werkgelegenheidsproblematiek te verminderen, $\frac{3}{4}$ à 1% was nodig voor een incidentele loonstijging, terwijl de resterende 1 à $1\frac{1}{4}$ % minimaal noodzakelijk was om de rendementen weer op een aanvaardbaar peil te brengen. De realiteit medio februari 1981 ziet er heel anders uit. De verwachte 3% groei is niet gerealiseerd, is zelfs geheel achterwege gebleven. Het enorme belang van economische groei is het creëren van ruimte om te komen tot een adequaat beleid ter verlichting van de bestaande problematiek. Het achterwege blijven van groei impliceert dat er binnen de bestaande koek ruimte moet worden gemaakt. Dit betekent dat er aanzienlijk meer pijn moet worden geleden.

Het afgelopen decennium zijn we veel te onvoorzichtig omgesprongen met de groei van het nationale inkomen. In de periode 1971/1980 is er een gemiddelde groei van het bruto nationaal product gerealiseerd van 2,7%. Na aftrek van een ruilvoetverlies van 0,4% bleef er een reële groei te verdelen van 2,3%. De collectieve sector slokte echter maar liefst 2,4% op. Dit betekende dat de particuliere sector voor minus 0,1% moest tekenen. Het deel dat beschikbaar werd gesteld voor de groei van het looninkomen over deze periode was +0,8%, zodat de overige inkomens (met name winsten) voor 0,9% moesten interen. Jarenlang is deze ontwikkeling versluierd gegaan onder de deken van de economische groei. Nu we geconfronteerd worden met een situatie waarin van enige groei nauwelijks sprake is wordt duidelijk en voelbaar dat we structureel op de verkeerde weg zitten. Het lijkt niet realistisch op meer dan 1% groei per jaar voor de komende tijd te rekenen.

Het is derhalve meer dan ooit nodig dat een andere weg wordt ingeslagen. Het achterwege blijven van groei wordt voor een belangrijk deel bepaald door internationale factoren. Olieprijsstijgingen en andere ruilvoetverliezen zijn hier voor een belangrijk deel debet aan. Desalniettemin spelen ook verschillende interne factoren hierbij een rol. De omvangrijke aanspraken van de collectieve sector en het looninkomen op de te verdelen pot hebben betekend dat er geen ruimte was voor bedrijfswinsten. Er moest zelfs aanzienlijk worden ingeteerd. Dit heeft het investeringsklimaat geschaad en het financieringstekort en de rentestand doen oplopen. Bovendien heeft het geresulteerd in defensief ondernemerschap waarin slechts in beperkte mate ruimte was voor innovatie. Ook deze nationale oorzaken hebben hun bijdrage geleverd aan het achterwege blijven van de groei van het nationaal product.

Maatregelen die de komende jaren ter bevordering van de economische groei moeten worden genomen, zijn in de eerste plaats maatregelen die de bestaande belemmeringen voor de groei van ons nationaal product wegnemen. De grootste belemmering, zoals hierboven gesignaleerd, is de ontwikkeling van de internationale conjunctuur. Hiervan is Nederland met zijn open economie sterk afhankelijk. De mogelijkheden van Nederland om op de internationale conjuncturele ontwikkelingen invloed uit te oefenen, zijn beperkt. Actief zal moeten worden geprobeerd tot internationale stimulanzen te komen en versterking van protectie tegen te gaan.

Meer directe mogelijkheden zijn er om de interne factoren te beïnvloeden. Aanzienlijke ombuigingen in de collectieve uitgaven hebben in dit verband de hoogste prioriteit. Deze ombuigingen moeten ervoor zorgen dat het financieringstekort van de overheid zo dicht mogelijk bij de structureel aanvaardbare 4% komt te liggen, zodat de binnenlandse liquiditeitscreatie tot een minimum kan worden beperkt en het beroep van de overheid op de geldmarkt gelijke tred houdt met de spaartegoeden.

Blijkens de ontwikkeling van het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans is het nationale besparingstekort verder opgelopen. Ook dit impliceert dat de Nederlandse economie zich in volstrekt onvoldoende mate heeft aangepast aan de sterk achtergebleven groei van de nationale middelen. Ondanks de niet geringe bijdrage van de aardgasbaten op de lopende rekening moet geconstateerd worden dat het Nederlandse tekort in relatieve zin groter is dan het tekort van de gezamenlijke OESO-landen. Deze ernstige structurele verstoring van het bestedingsevenwicht vraagt op zeer korte termijn om verbetering. Loonmatiging hoort daarbij. Gezien de hoge exportquote in onze economie is de ontwikkeling van het arbeidskostenniveau van groot belang. Export is een potentiële groeimogelijkheid met vele kansen. Op inkomensmatiging kom ik later terug.

De hierboven genoemde aanpak is niet als zodanig gericht op het realiseren van economische groei, maar het schept de voorwaarden voor een klimaat waarin economische groei te verwachten is. Als we slagen in deze voorwaardenscheppende operatie zal dit een positieve invloed hebben op de omvang van het investeringsniveau. Extra ruimte voor de groei van de investeringsquote is tegen de achtergrond van de huidige groeivoorzichten geen overbodige luxe.

Door een binnenlandse overconsumptie ten koste van investeringen en besparingen, te hoge collectieve lasten en een verstarde arbeidsmarkt heeft zich een afkalving van onze industrie voorgedaan. Daarom zullen re-industrialisatie en innovatie topprioriteit moeten hebben om de groeimachinerie weer aan te zwengelen. Steun en stimulanzen zijn daarbij onontbeerlijk. Randvoorwaarden bij het daartoe strekkende industriebeleid zijn: een terugkeer naar gezonde verhoudingen en een zelfstandig voortbestaan van de bedrijven; zo min mogelijk marktbederf; voorkoming van kunstmatige instandhouding van verouderde producten en processen; het prikkelen van ondernemerslust.

Dat verklaart de *prioriteitstelling* voor het steunbeleid, zoals ik die wenselijk acht:

1. *het macro-economisch steunbeleid* gericht op produktiviteitsverbetering, matiging van arbeidskosten, verbetering van het investeringsklimaat;
2. *het generiek functioneel steunbeleid* gericht op innovatie, export, investeringen, beschikbaarheid van kapitaal en mobiliteit;
3. *het sectorsteunbeleid*, gericht op enkelvoudige en meervoudige structuurverbetering;
4. de individuele steunverlening.

Voorop staat dus het macro-steunbeleid, sluitstuk is de individuele steun. De WRR is met zijn rapport *Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie* met een analyse van de afkalvingsproblematiek van de Nederlandse industrie gekomen waarin wij ons goed kunnen vinden. Het WRR-rapport stelt evenwel dat generieke in tegenstelling tot gerichte maatregelen in het verleden de meeste aandacht hebben gekregen. M.i. kan met evenveel recht gezegd worden dat generieke maatregelen nooit echt consequent zijn uitgeprobeerd.

Naast duidelijke waardering voor het WRR-rapport, dat overhollen aandringt op een snelle en krachtige vernieuwing van de industrie t.b.v. economische groei en werkgelegenheid, zet ik bij een aantal punten vraagtekens. Biedt een sectorgerichte benadering, zoals de WRR wil, wel een marktgerichte ingang? Marketing is de sleutel bij vernieuwing. Zouden door de overheid aangestelde deskundigen over betere marktinzichten beschikken dan de bedrijven zelf? M.i. zal de door de WRR voorgestelde hiërarchie van sectorcommissies van deskundigen, ondergeschikt aan een regeringscommissie, bureaucratiserend en centraliserend werken.

Het kabinet heeft er m.i. goed aan gedaan een adviescommissie-ad-hoc inzake het industriebeleid in te stellen. Van groot belang is het evalueren van de verhouding macro-tegenover gericht beleid. Eveneens spreekt mij in dit verband de gedachte van SER-voorzitter De Pous aan om een Raad voor de Industriepolitiek op te richten in het kader van de SER.

Bedacht moet wel steeds worden dat de economische groei gevolgen heeft voor het milieu. Het tot stand komen van goede milieuwetgeving is in dit kader van het grootste belang. De VVD is van mening dat de milieuwetgeving, veel meer dan dat nu het geval is, een samenhangend geheel van wetten dient te zijn. Wij zien als randvoorwaarden voor milieuwetgeving: praktijkgerichtheid en uitvoerbaarheid, alsmede controleerbaarheid en betaalbaarheid. Een samenhangend geheel aan milieuwetgeving dient te berusten op een duidelijke normstelling. De financiële en economische gevolgen van die normstelling zullen voor de overheid en het bedrijfsleven zichtbaar moeten worden gemaakt opdat hiermee bij het positiveren van de normen rekening kan worden gehouden. Er zal moeten worden gestreefd naar evenwicht tussen economische noodzakelijkheid, ecologische mogelijkheid en sociale wenselijkheid.

Verdeling van de economische groei

Hierboven ben ik al ingegaan op de verdeling van de economische groei gedurende de jaren zeventig. In de visie van de VVD zal een voortzetting van een dergelijke verdeling desastreuze gevolgen hebben. De collectieve sector zal de komende vier jaar aanzienlijk bescheidener moeten worden bedeed. Een groei van de collectieve sector die groter is dan de totale groei is niet op te brengen, indien we beleidsruimte willen overhouden voor het oplossen van andere problemen. De werkgelegenheid en de rendementen van het bedrijfsleven worden dan het kind van de rekening. Bovendien is er dan geen ruimte voor enige toename van het looninkomen. De collectieve uitgaven zullen de komende kabinetsperiode in relatie tot het nationale inkomen moeten dalen, zo mogelijk met 1% per jaar. Bovendien zal er geen ruimte zijn voor reële

groei van de looninkomens. De te verwachten geringe groei zal moeten worden besteed aan verbetering van de rendementspositie van het bedrijfsleven en aan de werkgelegenheidsproblematiek.

Uitgaan van een groeivoet van 1% heeft grote consequenties, die niet verheeld mogen blijven. Bij deze groeivoet zal het nationale inkomen van 1981-1985 cumulatief toenemen met zo'n f. 12 mrd. Deze toename zal, bij ongewijzigd beleid, volledig opgaan aan de collectieve uitgaven die voortvloeien uit het handhaven van bestaande wetten, bestaande koppelingen (van de uitkeringen aan de lonen), regelingen en afspraken. Zelfs bij een zeer forse matiging van bruto lonen tot minus 2% (exclusief incidenteel) nemen de uitgaven door dit beleid uit het verleden nog met f. 13 mrd. toe van 1981-1985. Dan is er nog niets gedaan ter sanering van het gevaarlijk hoge financieringstekort, is er niets extra's te doen ter stimulerend voor energiebesparing of milieubeleid, niets voor incidentele loonvorming (i.v.m. de arbeidsmarkt: toeslagen voor vuil en onaangenaam werk, loonherstructurering e.d.), kortom niets extra's voor de werkgelegenheid.

Voor al dit soort buitengewoon belangrijke zaken is volgens de VVD van 1981-1985 een ombuiging in de collectieve uitgaven van zo'n f. 20 mrd. nodig. Aangezien de materiële overheidsuitgaven direct de werkgelegenheid raken zal deze ombuiging vooral in de overdrachtsuitgaven moeten worden gezocht. Wanneer er geen parlementaire meerderheid is die de politieke verantwoordelijkheid hiervoor wil nemen, zal de afkalving van de werkgelegenheid onverbiddelijk doorgaan.

Inkomenspolitiek

Het inkomensplaatje dat mijn partij voor ogen heeft is afhankelijk van het totale sociaal-economische besluitvormingsproces. De koopkrachtontwikkeling is een resultaat van het totale pakket en als zodanig sterk afhankelijk van de groeivoet en de haalbaarheid van diverse beleidsombuigingen. Bij een groeiscenario van 1% (f. 12 mrd.) nemen de collectieve uitgaven zelfs bij een reële bruto loonontwikkeling van -2% toe met f. 13 mrd. Voegt men hierbij een voor een effectief arbeidsmarkt noodzakelijke incidentele loonstijging van 1,5%, dan vergt dat f. 8 mrd; vermindering van het financieringstekort vraagt f. 6 mrd., ruimte voor nieuwe investeringen f. 8 mrd. en stimulansen voor de bouw- en energie-investeringen nog eens f. 4 mrd. In totaal f. 39 mrd. Met ombuigingen in de collectieve sector van f. 20 mrd., zoals wij die in ons programma bepleiten, zal er nog f. 8 mrd. moeten worden gevonden in de besparing van lonen en uitkeringen.

Als men de automatische prijscompensatie in stand wil houden zal die in ieder geval geschoond moeten worden van ruilvoetverliezen. Ook de bestaande koppeling tussen de lonen en de sociale uitkeringen zal de komende jaren tegen de achtergrond van de sociaal-economische ontwikkeling van de collectieve sector in het bijzonder moeten worden bekeken. Wij gaan ervan uit dat koppeling op afstand met ontzien van gezinsminima in de komende jaren onvermijdelijk zal blijken. In eerste instantie zullen we via beleidsombuigingen en een sterk volumebeleid de omvang van de collectieve sector in de hand moeten proberen te houden. Gezien de verschillende loonontwikkelingsmogelijkheden in verschillende bedrijfstakken bepleit de VVD in haar (concept-)verkiezingsprogramma verder dat er mogelijkheden worden geschapen om tot meer loondifferentiatie tussen de bedrijfstakken te komen.

Verdergaande inkomensnivellering in de mate zoals die de laatste jaren heeft plaatsgehad zou de onderlinge arbeidsverhoudingen ernstig verstoren en de motivatie bij velen verzwakken. Dat lijkt ons niet bevorderlijk voor een gezamenlijke inzet tot prestatieverbetering, die wij hard nodig zullen hebben.

In de komende vier jaar zal ook het nodige moeten worden gedaan aan het „officieuze circuit”. De VVD heeft ook dit als punt opgevoerd in het beleidsombuigingenpakket. Bij een

adequaat beleid levert een terugdringing met 1/2% per jaar een besparing van f. 1,5 mrd. op.

Werkgelegenheid

De ontwikkeling van werkgelegenheid en werkloosheid baart de VVD grote zorgen. De voorspellingen tonen een sterk groeiend arbeidsaanbod terwijl de vraag naar arbeid sterk achterblijft. Faillissementen zijn aan de orde van de dag, en we dreigen met een enorme werkloosheidsexplosie te worden geconfronteerd. Vele oorzaken liggen aan de basis van deze ontwikkeling. Naast internationale stagnatie van de economische ontwikkeling worden ondernemingen in Nederland geconfronteerd met een zeer hoge sociale-premie- en belastingdruk. Als gevolg hiervan is het investeringsniveau sterk achtergebleven. Er is de laatste jaren te veel geconsumeerd en te weinig geïnvesteerd. Deze structurele fout is voor een belangrijk deel debet aan de ontstane werkgelegenheidssituatie. Als gevolg van het interingsproces van de niet-looninkomens zijn vele noodzakelijke investeringen achterwege gebleven, hetgeen gepaard is gegaan met een verlies van arbeidsplaatsen. Het oplopen van de arbeidsinkomensquote tot 97,5% spreekt in dit kader boekdelen. De ontwikkeling van de loonquote van Nederlandse produkten heeft onze positie op buitenlandse markten niet versterkt, terwijl Nederland, met zijn open economie, sterk afhankelijk is van export als bijdrage aan het nationaal product en de werkgelegenheid.

Ook in de periode tot 1985 zal er veel behoefte zijn aan extra nieuwe banen naast de noodzaak van het terugdringen van de bestaande arbeidsreserve van meer dan 300.000. Per jaar zullen er minimaal 40.000 mensen nieuw op de arbeidsmarkt verschijnen die op zoek zijn naar een volledige baan. Bovendien zullen er duizenden mensen per jaar zoeken naar een deeltijdbaan. Om een explosie van de werkloosheidsomvang te voorkomen zal er in ieder geval voor het extra aanbod werkgelegenheid moeten worden gecreëerd. De bestaande arbeidsreserve zal eveneens moeten worden teruggebracht. Op grond van het bovenstaande kan worden gesteld dat er in de komende kabinetsperiode aan *minimaal 400.000 extra arbeidsplaatsen* behoefte is.

In de publieke sector is ruimte voor uitbreiding van de werkgelegenheid met een zelfde percentage als de bevolkingsgroei. Dit komt neer op 40.000 extra arbeidsplaatsen. In de bouwsector zal de produktie moeten worden vergroot met 20.000 eenheden. Bovendien zal het beleid t.a.v. stads- en dorpsvernieuwing werkgelegenheid opleveren. In de totale bouwsector kan dit aan directe en indirecte effecten 30.000 extra arbeidsplaatsen opleveren. Verreweg de meeste werkgelegenheid zal in de marktsector moeten worden gerealiseerd. Als de overheid een beleid voert dat de investeringen bevordert achten wij in de marktsector in de periode tot 1985 60.000 extra arbeidsplaatsen bereikbaar. Ook het aanpakken van knelpunten op de arbeidsmarkt kan nog eens 20.000 extra banen opleveren.

Aldus kunnen de komende vier jaar 150.000 nieuwe volledige arbeidsplaatsen worden gecreëerd. 100.000 van de bestaande of nieuwe banen zullen in de vorm van deeltijdbanen moeten worden gerealiseerd. Met name bij jongeren en gehuwde vrouwen en gedeeltelijk WAO'ers is de behoefte aan deeltijdarbeid aanwezig. Mogelijk kan onder bepaalde omstandigheden arbeidstijdverkorting extra arbeidsplaatsen opleveren.

Wanneer het mogelijk is dit arbeidsplaatsenplan in de komende vier jaar te realiseren, dan zullen er in 1985 250.000 extra volle of deeltijdbanen zijn waarop mensen voor het eerst respectievelijk opnieuw kunnen worden ingeschakeld. Dit beleid wordt voor een bedrag van f. 12 mrd. gefinancierd uit de groei van ons nationaal inkomen (f. 8 mrd. voor investeringen in de marktsector, f. 3 mrd. in het extra bouwprogramma en f. 1 mrd. voor extra energiebesparings- en milieu-investeringen). Met het voorgestelde volumebeleid (5%-regeling minder valide werknemers en aanpassing van de WAO) m.b.t. de sociale zekerheid en het arbeidsmarktbeleid moeten zich de overige arbeidsplaatsen uitkristalliseren.

Collectieve sector

De collectieve sector heeft het afgelopen decennium een explosieve ontwikkeling doorgemaakt. Ruim 66% van ons nationaal inkomen wordt door de collectieve sector opgesoupeerd. Met dit percentage zijn we een van de koplopers in OESO-verband. T.o.v. 1950, toen de collectieve sector nog 31,5% van het nationaal inkomen bedroeg, impliceert dit meer dan een verdubbeling. In de jaren zestig slokte de collectieve sector al meer dan de helft van de economische groei op (59%), zoals hierboven vermeld was dit in de jaren zeventig gemiddeld 104%.

Terugdringing van de collectieve-lastendruk is onvermijdelijk, willen wij niet in een structureel interingsproces vastlopen. Onze pleidooien voor het terugdringen van de collectieve-uitgavendruk zijn mede ingegeven door de wens de vele goede collectieve voorzieningen voor de toekomst veilig te stellen. Ook de strijd tegen de werkloosheid wordt door de zware collectieve-lastendruk zodanig gefrustreerd dat bij onveranderd beleid steeds meer werklozen niet aan de slag zullen komen.

Ongetwijfeld zal de collectieve sector de komende jaren in absolute zin meer geld gaan kosten, maar de explosieve stijging zal moeten worden tegengehouden. De VVD is van mening dat hiervoor een ombuiging van zo'n f. 20 mrd. noodzakelijk is, welke met het volgende programma ook mogelijk is:

Tabel. Beleidsombuigingen, in f. mrd.

Vermindering volume arbeidsplaatsen publieke sector (min. 20.000)	f. 1 mrd.
Efficiëncyverbetering niet-personeelskosten publieke sector	f. 0,5 mrd.
Intensivering profijtbeginnel in de collectieve dienstverlening	f. 2 mrd.
Volumevermindering volksgezondheid (o.a. door beddennorm van 4 promille)	f. 2 mrd.
Volumebeleid sociale zekerheid (jaarlijks 10.000 minder WAO/AAW-gevallen en lager ziekteverzuim van 0,5%-punt per jaar)	f. 3 mrd.
Positieve bestedingseffecten arbeidsmarktbeleid (inverdieneffecten van 10.000 technische en volcontinu vacatures, plus de indirecte effecten daarvan)	f. 0,5 mrd.
Bestrijding belastingfraude en zwartgeldcircuit (met 0,5% per jaar)	f. 1,5 mrd.
Bestrijding misbruik en oneigenlijk gebruik sociale zekerheid (met 0,5% per jaar)	f. 1,5
Meeropbrengst export aardgas (met name door Spierenburg-onderhandelingen; gerekend vanaf 1982)	f. 2 mrd.
Verhoging woonlasten (door versnelde huurharmonisatie en huurverhoging tot 20% in 4 jaar)	f. 2 mrd.
Koppeling op afstand van uitkeringen met 0,5 à 1% per jaar (met omtien van de gezinsminima) en vermindering van bestaande voordelen in arbeidsvoorwaarden overheidspersoneel	f. 3 mrd.
Totaal beleidsombuigingen	f. 19 à 20 mrd.

De middelen die door deze ombuigingsoperatie worden vrijgemaakt en de beschikbare economische groei (bij een groeivoet van 1% is dat gezamenlijk f. 31 mrd.) zullen gebruikt moeten worden ter versterking van het economisch mechanisme. Van deze f. 31 mrd. zal de collectieve sector altijd nog een zeer groot deel opslokken terwijl de nieuwe claims uit het VVD-programma f. 18 mrd. gaan kosten. Deze claims betreffen het financieringstekort, ruimte voor investeringen en vergroting van de bouwproduktie. De hoogst noodzakelijke vermindering van het financieringstekort tot het structureel aanvaardbare niveau van 4% van het NI, mede ter gezondmaking van de betalingsbalans en verlaging van het rentepeil zal f. 6 mrd. opslokken. Vergroting van de financiële ruimte voor nieuwe investeringen in de marktsector (o.a. door verlaging van de arbeidsinkomensquote met 1 procent-punt) kost f. 8 mrd. In de vergroting van de bouwproduktie zal f. 3 mrd. moeten worden geïnvesteerd, terwijl extra energiebesparings- en milieuinvesteringen f. 1 mrd. zullen gaan kosten. Naast deze f. 18 mrd. willen wij voor de incidentele loonontwikkeling van 1,5% per jaar, — nodig voor een effectief arbeidsmarktbeleid — f. 8 mrd. reserveren. Dit is de verdeling van de beschikbare middelen, zoals de VVD die voor ogen heeft.

Een duidelijk probleem is de explosieve groei van de sociale uitkeringen. In het VVD-programma wordt dit te lijf gegaan met een actief volumebeleid, maar wij zijn van mening dat dit

— gezien de actuele omvang van de problematiek — niet voldoende is. Een beperkte koppeling op afstand van lonen en uitkeringen en premies overheids personeel zal noodzakelijk zijn. De afstand van de koppeling kan in het door ons voorgestelde beleid beperkt blijven tot $\frac{1}{2}$ à 1% met ontzien van gezinsminima.

Ten aanzien van de aardgasbaten dient te worden opgemerkt, dat de VVD van mening is dat deze moeten worden gebruikt voor het verbeteren van de rendementen van het bedrijfsleven.

Arbeidsverhoudingen

De komende jaren zijn bijzonder belangrijk in termen van het opbouwen van economisch herstel. In dit opbouwproces zullen de werkgevers- en werknemersorganisaties een bijzonder belangrijke rol spelen. Vele onderdelen van het beleid liggen in de belangensfeer van de sociale partners. Loonmatiging is een van de eerste punten waarop de sociale partners belangrijke eigen verantwoordelijkheden hebben. In het kader van de Stichting van de Arbeid zullen zij moeten trachten in het centraal overleg de loonontwikkeling in de hand te houden. Om een duidelijk en krachtig beleid te kunnen voeren is een voldoende maatschappelijk draagvlak noodzakelijk. In het mobiliseren van dat draagvlak kunnen de sociale partners een belangrijke rol spelen. Ten aanzien van de ombuigingen in de collectieve sector in het algemeen en van de ombuigingen inzake de sociale zekerheid in het bijzonder is een niet minder belangrijke rol voor hen weggelegd. Het is mijn hoop dat de sociale partners in deze totale operatie hun verantwoordelijkheid niet uit de weg zullen gaan.

Gezien de eigen verantwoordelijkheid van de overheid kan deze zich m.i. geenszins afzijdig houden in dit verband. De uiteindelijke verantwoording ten aanzien van het totale sociaal-economische beleid ligt bij de regering. Een volgend kabinet moet, met inachtneming van de verantwoordelijkheid van de sociale partners, een eigen krachtig beleid inhoud

kunnen geven. De uiteindelijke controle van dat beleid ligt bij het parlement.

Monetaire politiek

Inflatiebestrijding is in vele landen binnen het OESO-gebied een van de eerste prioriteiten. De inflatie is onder het beleid van het kabinet-Van Agt/Wiegel op een goede manier in de hand gehouden. Tijdens de vorige kabinetsperiode was de inflatie opgelopen tot boven de 10% (1975). Sindsdien is de inflatie weer in een neerwaartse stroom terecht gekomen (6,3% in november 1980). Het in de hand houden van de inflatieontwikkeling is ook voor Nederland van groot belang. De overheid zal juist ook ter wille van de inflatiebeteugeling, ervoor zorg moeten dragen het financieringstekort in de hand te houden. Vergroting van de maatschappelijke geldhoeveelheid zal in beginsel gelijke tred moeten houden met ontwikkelingen in de reële sfeer.

Vergroting van de tekortfinanciering is onder de huidige omstandigheden niet meer verdedigbaar. De regering is op dit probleem bij de jongste Miljoenennota terecht ingegaan. Deze ontwikkeling van het financieringstekort heeft m.i. eveneens duidelijke consequenties voor de nationale schuld en de daaraan gekoppelde rentelast. Voor dit begrotingsjaar wordt de totale renteverplichting van het rijk, dus afgezien van aflossingen, geraamd op iets meer dan f. 6 mrd. Zelfs de rentebetaling zal derhalve al de nodige financieringsproblemen opleveren. Naar onze mening zal het rijk een „afkickkuur” moeten ondergaan wat de grote tekorten betreft. De dwangpositie waarin de regering door tekorten van de huidige omvang terecht komt, wordt op wel heel schrille wijze geïllustreerd door de jongste staatslening tegen 11³/₄%.

De Nederlandse gulden is een sterke valuta. Wij zijn van mening dat dit een goede zaak is, indien de marktwaarde van de gulden bepaald wordt door zijn intrinsieke waarde. Een lagere guldenkoers of zelfs een devaluatie moge onder omstandigheden een goede impuls zijn voor de exportmogelijkheden, wij zijn evenwel van mening dat een dergelijke maatregel onder de huidige omstandigheden onwenselijk is. Het monetaire beleid behoort geen onevenredig sturende invloed te hebben op het gebeuren in de reële sfeer, maar moet juist ondersteunend zijn. Verder dient te worden opgemerkt, dat indien men tot devaluatie van de gulden zou overgaan de effecten hiervan slechts van relatief korte duur zouden zijn. De mogelijke gunstige effecten voor de export moeten bekeken worden tegenover die van de duurder wordende import. Duurdere import zal invloed hebben op het binnenlandse prijspeil. Het vertrouwen in de gulden is voorts een buitengewoon belangrijke factor voor Nederlandse exporterende en importerende bedrijven. Onnodige monetaire ingrepen zullen een negatieve invloed hebben op dat vertrouwen.

Hierboven wees ik reeds op de enorme omvang van de renteproblematiek voor de overheid. Ook de particuliere sector zit met grote renteproblemen. Een hoge rentestand heeft een duidelijk remmend effect op de economische bedrijvigheid. M.n. de investeringsquote komt door het hoge renteniveau onder nog extra druk te staan. De geldmarkt is een markt die in belangrijke mate wordt bepaald door vrije vraag en aanbod. Als gevolg van het opzweepen van de vraag naar geld door de overheid is er een belangrijke druk op het renteniveau komen te staan. Bezuinigingen bij de overheid kunnen deze druk verlichten. Mede daarom is het ombuigingsprogramma voor de collectieve sector, dat door mijn partij wordt voorgesteld, een dwingende noodzaak.

Tot slot

De conclusie van de VVD is dat er fundamentele onevenwichtigheden in de verhouding particuliere-collectieve sector zijn gesloten. De boodschap van het VVD-verkiezingsprogramma is: de bereidheid opbrengen hier op in te springen en op een realistische wijze een begin te maken met het oplossen van deze onevenwichtige ontwikkeling.

J. G. Rietkerk